

Research Article

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
เพื่อสร้างงานและรายได้ของผู้สูงอายุ ในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

FACTORS THAT AFFECT THE PARTICIPATORY PROCESS
IN COMMUNITY TOURISM MANAGEMENT TO CREATE JOB
AND INCOME OF THE ELDERLY IN PAK PHLI DISTRICT,
NAKHON NAYOK PROVINCE

ณัฐนันท์ วิริยะวิทย์*

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพฯ ประเทศไทย

Nathanan Wiriyawit*

Communication Arts Department, Faculty of Management Science Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand

*E-mail: nathanan@pnru.ac.th

Received: 2023-05-02

Revised: 2023-05-15

Accepted: 2023-08-07

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างงานและรายได้ของผู้สูงอายุ ในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ตามแนวคิด พหุคูณพลังและแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม แบ่งตามตำบล และหมู่บ้านในชุมชน หลังจากนั้น เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และสถิติอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวน การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ผลการถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ ยกเว้น เพศ ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยของผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่มของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 ซึ่งปัจจัยทั้งสองสามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวได้ ร้อยละ 52.1 ทั้งนี้ ปัจจัยที่ค้นพบสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมให้กับผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ในชุมชนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของผู้สูงอายุต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวชุมชน ผู้สูงอายุ พหุคูณพลัง

ABSTRACT

The objective of this research was to study the factors that affect participation in community tourism management among the elderly. This would be a guideline to create jobs and generate income for the elderly in Pak Phli District, Nakhon Nayok Province, according to the concepts of active aging and participatory processes. This research was quantitative. The sampling group was divided by sub-district and village in the community. After that, data were collected from 400 elderly people aged 60 years and over. The statistics used in the analysis were descriptive statistics such as mean and standard deviation and reference statistics such as t-test, analysis of variance, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and Stepwise multiple regression analysis. The research results showed that different personal factors such as age, education, marital status, occupation, and income, except sex, made the different participation in community tourism management of the elderly statistically significant at 0.05. In addition, the results of the research also found that the factors affecting the participation of the elderly in community tourism management were participation of the elderly and communication by group meetings of the elderly statistically significant at 0.01, both factors can predict participation in tourism management by 52.1%. The finding factors can be applied as a strategy to encourage the elderly to participate in community tourism management more, to create jobs, and to generate income for the elderly in other communities, according to the expertise of the elderly.

Keywords: participatory process, community tourism, elderly, active aging

บทนำ

ประเทศไทยอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคนแล้ว และได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ภายในปี พ.ศ.2565 และ ปี พ.ศ. 2574 จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-aged society) (kitpun, 2018) สังคมสูงวัย เป็นเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ เพื่อให้ผู้สูงวัยความสมดุลของชีวิตและกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังปรากฏในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (2545 - 2564) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม จึงควรมีแนวทางในการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยเพื่อผู้สูงวัยมีรายได้ในการดำรงชีวิตหลังอายุ 60 ปี

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ได้มีการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ ถูกกำหนดให้เป็นมาตรการสำคัญ ภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 “ส่งเสริมการทำงานเต็มเวลาและไม่เต็มเวลาทั้งในระบบและนอกระบบ ส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อจัดทำกิจกรรมเสริมรายได้ โดยให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วม” (National Board of Elder, 2010) ผู้สูงอายุมีอีกมากเป็นผู้มีความรู้ ผู้สั่งสมประสบการณ์ความเชี่ยวชาญและยังคงสามารถทำงานต่าง ๆ ต่อไปได้ดี ในแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580) ได้มีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ส่งเสริมให้ผู้สูงวัยนำความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตลอดช่วงชีวิตของผู้สูงวัย

มาถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง (Department of Elder Person. 2023)

การสร้างคุณค่าและรายได้ให้กับผู้สูงวัยเป็นอีกหนึ่งความจำเป็นในการดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย จากการศึกษาการปรับตัวจากประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ ที่เข้าสู่สังคมสูงวัยในประเทศในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ พบว่า ส่วนใหญ่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการงานมากขึ้น (Bank of Thailand, 2018) รวมถึงแนวคิดที่มุ่งพัฒนาผู้สูงวัยในด้านต่าง ๆ ที่เรียกว่า พหุผลพลัง “สังคมสูงวัยที่มีพลัง” (Active Aging Society) ใน 7 มิติ ประกอบด้วย 1) สุขภาพ – เพื่อให้ผู้สูงวัยมีความสุขอย่างยั่งยืน 2) สุขภาพ – เพื่อการแพทย์ปฐมภูมิเข้าถึงผู้สูงวัยอย่างทั่วถึง 3) ที่อยู่อาศัย-เพื่อให้ผู้สูงวัยมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง 4) การออม – เพื่อให้มีเงินออมไว้ใช้ในยามเกษียณที่เพียงพอ 5) นวัตกรรม – เพื่อสร้างตลาดนวัตกรรมผู้สูงวัย 6) สภาพแวดล้อมปลอดภัย – เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความปลอดภัย 7) ความมั่นคง – เพื่อให้มีระบบสวัสดิการเพื่อสังคมอย่างเป็นระบบ

สำหรับงานที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย ควรเป็นงานที่มีคุณค่า ศักดิ์ศรี และเหมาะสมกับสภาพร่างกาย อย่างงานที่ต้องใช้ประสบการณ์ ความน่าเชื่อถือ ไม่หนักหรือไม่เหนื่อยล้าจนเกินไป และเหมาะสมกับสุขภาพของผู้สูงวัยโดยมุ่งให้ผู้สูงวัยได้คลายเหงา ด้วยการมีกิจกรรมผ่านการทำงานและสร้างภาคภูมิใจและความสุขให้กับผู้สูงวัยเป็นสำคัญ (Anantakul, 2018.; Diawkee, 2019) ส่วนงานที่ไม่เหมาะสม คือ งานที่ต้องใช้ความรวดเร็วและ

งานที่ลดคุณค่าและศักดิ์ศรี เช่น แจกใบปลิว และจากงานวิจัยเรื่องลักษณะงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (Chuanchom, Chantuk & Siriwong, 2018) พบว่า งานที่ไม่ต้องใช้กำลังแรงงานมากนัก การงดเว้นงานเสี่ยงที่ต้องใช้ประสาทสัมผัส ควรพิจารณางานที่ไม่ต้องใช้ทักษะด้านความจำ หลีกเลี่ยงการทำงานที่มีความเครียดหรือความดันสูง และให้ความสำคัญกับงานหรือกิจกรรมที่ได้รับ การยอมรับจากสังคมและคนรอบข้าง โดยเฉพาะงานประเภทด้านที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ หรืองานที่ต้องใช้ประสบการณ์และความสัมพันธ์ที่สั่งสมมาก่อนวัยสูงอายุ เช่น วิทยากร ครู นายหน้า เป็นต้น สังคมชนบทในจังหวัดนครนายกส่วนใหญ่เป็นสังคมของผู้สูงอายุ เนื่องจากประชากรหนุ่มสาวมักจะทำงานและใช้ชีวิตในเมือง มีอัตราการเกิดในพื้นที่น้อยลง จากข้อมูลสำนักงานสถิติ จังหวัดนครนายก พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก ในปี 2556 มีจำนวน 41,460 คน จนถึงปี 2559 มีจำนวน 45,118 คน ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมักจะเป็นผู้สูงอายุที่เกษียณอายุราชการ คุณครู อาจารย์ และจากบริษัทเอกชนบ้าง กลับมายังบ้านเกิดของตนเอง เพื่อทำงานให้กับชุมชนของตนเองเพื่อดำรงคุณค่าและความภาคภูมิใจในตัวเองซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้สังคมผู้สูงอายุมีพลัง จังหวัดนครนายกมีทุนทรัพยากร และทุนวัฒนธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับรัฐบาลได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เข้ามาเป็นส่วนสำคัญให้เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ให้ผู้สูงวัยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่นในชุมชน การท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรม ด้วยอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทย จีน ลาว และไทยพวน ทำให้จังหวัดนครนายกมีอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมตามชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับคุณค่าของผู้สูงวัยในชุมชนที่ล้วนแต่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะการแสดง ภาษา การแต่งกาย และประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายร้อยปี (Attacharoenwong, 2022)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว มีการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งครอบคลุมถึง สิ่งแวดล้อม สังคม ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ และภูมิปัญญา ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration, 2015) การทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวได้นั้น จำเป็นต้องดึงทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชนให้ชัดเจนและสอดคล้องกับวิถีถิ่นของชุมชนเพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรายได้เสริมของชุมชนแต่ยังคงอาชีพเดิมอยู่ (Choibamroong, 2015)

ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงวัยเป็นส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีถิ่น

อย่างมีส่วนร่วม เนื่องจากศักยภาพของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และความสามารถในการด้านวัฒนธรรม ชุมชน ประเพณี ศิลปะการแสดง และอัตลักษณ์ต่างๆ ของชุมชน มาเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ และยังเป็นแนวทางในการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุอีกด้วย เพื่อใช้กลยุทธ์เป็นในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถสร้างความมั่นคงให้เป็นสังคมสูงวัยที่มีพลัง (Active Aging Society)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

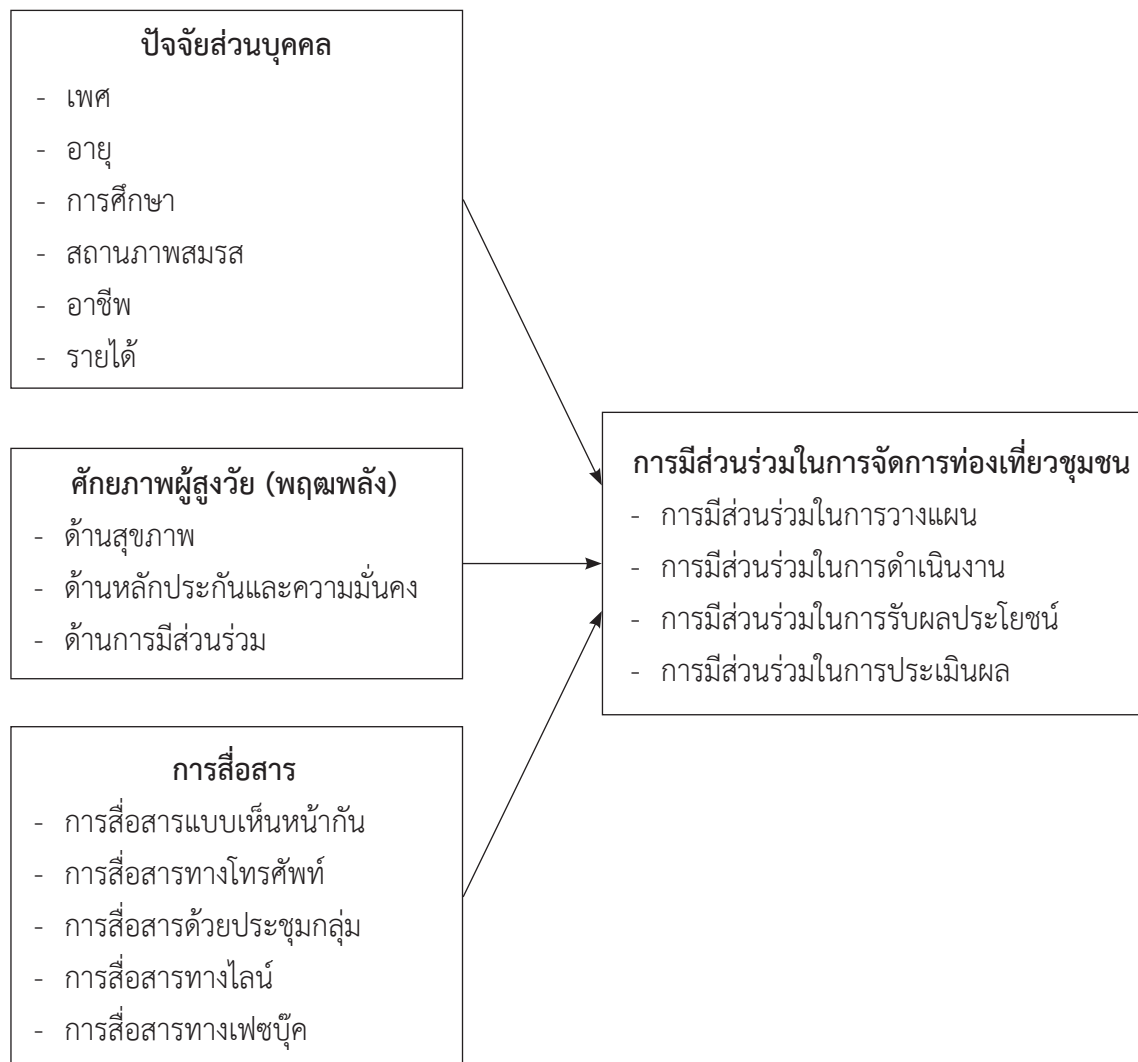
เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างรายได้ของผู้สูงอายุในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผู้สูงอายุสามารถนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวไปพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อทำให้มีแหล่งงานและรายได้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

2. นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้องสามารถนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนไปประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมให้กับผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาศักยภาพผู้สูงวัยได้ใช้แนวคิด พหุพลัง ดังนี้

องค์การอนามัยโลก ได้อธิบายองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้สูงวัยที่มีพลัง ประกอบด้วย 3 ประการ (Wongsawat, 2016) ดังนี้

1. การมีสุขภาพที่ดี (healthy) คือ การดูแลสุขภาพให้สมดุลเชื่อมเป็นองค์รวมทั้งกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ ตามที่รู้จักกันว่า “สุขภาพดีสมวัย”

2. การมีความมั่นคงหรือการมีหลักประกันในชีวิต (security) ได้แก่ มีความมั่นคงด้านรายได้ มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง และมีความมั่นคงด้านผู้ดูแล

3. การมีส่วนร่วม (participation) มีการทำกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา ไม่อยู่นิ่ง เช่น ทำกิจกรรมที่ชอบในยามว่าง หรือมีงานอดิเรก หรือกิจกรรมการเรียนรู้ มีการทำกิจกรรมในองค์กรที่เป็นสมาชิก ครอบครัว ชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การสูงวัยอย่างมีสุขภาพในบริบทของวัฒนธรรมไทย คือการใช้ชีวิตเรียบง่ายและพอประมาณ การจัดการกับความเครียด การมีสัมพันธภาพที่ดีและได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน การทำบุญและสะสมความดี การตระหนักและดูแลตนเอง การไม่อยู่นิ่งเฉยด้านร่างกาย มีการบริหารความคิด มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม การยอมรับการสูงวัย (Wongsawat, 2016) ดังนั้น หากผู้สูงวัยมีสุขภาพดี สามารถสร้างรายได้ให้ตนเอง มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ย่อมไม่เป็นภาระของครอบครัว รวมทั้งยังส่งผลดีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

สำหรับประเทศไทย มีพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 681) พ.ศ. 2561 สนับสนุนให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุภายหลังเกษียณ ในตำแหน่งงานต่าง ๆ ตามความเชี่ยวชาญของผู้สูงอายุ ซึ่งหากพิจารณาหนทางในการนำประสบการณ์และความรู้ที่สั่งสมมายาวนานของผู้สูงอายุมาใช้ประโยชน์ การท่องเที่ยวน่าจะเป็นแหล่งอาชีพหนึ่งที่มีมั่นคงและสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ใหญ่ของประเทศไทย จากงานวิจัยของ จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และ รัชนก คชไกร (Rerkluenrit & Kochakri, 2020) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการสร้างเสริมพหุพลังในการเป็นภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: มุมมองของผู้สูงอายุกรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้พบว่า แนวทางการส่งเสริมพหุพลังในการเป็นภาคีเครือข่ายโดยผู้สูงอายุ เป็นการเสริมสร้างสุขภาพกาย-ใจให้แข็งแรงอย่างสม่ำเสมอ การเสริมสร้างอาวุธในการสืบค้นข้อมูล การเสริมสร้างความรู้และทักษะการเป็นภาคีเครือข่าย การเสริมสร้างความสามารถในการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน และการเสริมสร้างความมั่นใจเรื่องรายได้และความมั่นใจด้านความปลอดภัย

นพ.ภูษิต ประคองสาย เลขาธิการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ได้กล่าวว่า จะทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุมิพบาधाในการอยู่ร่วมกับสังคมโดยไม่ได้เป็นภาระ เปลี่ยนวิธีคิดโดยมองผู้สูงอายุในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่ยังใช้ศักยภาพประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ นั่นคือ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่ยังมีกำลังใช้ศักยภาพทำประโยชน์ให้กับชุมชน

เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนขยายความเข้มแข็งของชุมชนฐานรากในการดูแลผู้สูงอายุ (Thairath, 2022)

ดังนั้น แนวคิดพหุพลัง จึงเป็นแนวคิดที่จะทำให้ผู้สูงอายุจะได้รับการพัฒนาศักยภาพในแนวทาง ได้แก่ การมีงานทำ การมีส่วนร่วมทางสังคม การพึ่งพิงสุขภาพและการอยู่อาศัยที่มั่นคง และสภาพที่เอื้อต่อการมีภาวะพหุพลังสำหรับองค์การอนามัยโลก ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การมีสุขภาพดี การมีความมั่นคงหรือการมีหลักประกันในชีวิต การมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ การเปลี่ยนแนวคิดว่าผู้สูงอายุไม่ใช่ภาระ แต่เป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังที่ได้กล่าวมา ผสมกับการเป็นผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาที่สามารถถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังได้

การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ซึ่งชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทุกด้านรวมทั้งการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วย มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมาย สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมดังนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความเต็มใจ

สามารถอธิบายการมีส่วนร่วม (Cohen & Uphoff, 1981 as cited in Namburi, 2019) ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ขั้นตอนแรกของการตัดสินใจ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ซึ่งกระบวนการตัดสินใจเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่จะต้องดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้น การดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในการปฏิบัติตามแผน

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การประสานงาน การบริหารงาน การขอความช่วยเหลือด้านทรัพยากร การให้ความร่วมมือกับชุมชน เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ทั้งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งส่วนบุคคลและผลประโยชน์ภายในกลุ่มกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการทั้งที่เป็นผลประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินซึ่งจะต้องสังเกตทั้งด้านความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (Phuksawat, 2021) ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นการระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์และลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดเป้าหมาย

แนวทางการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล โครงการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ/ธุรกิจ และประชาชนในชุมชน โดยอยู่บนพื้นฐานและศักยภาพของทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อนำสิ่งที่คิดร่วมกันมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ และระดมทรัพยากรจากทุกฝ่ายได้แก่ กำลังคน งบประมาณ เวลา สถานที่ และสิ่งของ

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

เป็นการแสดงและการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ต่อประเด็นปัญหาของชุมชน การมีบทบาทในการให้ข้อคิดเห็น และการนำเสนอข้อมูล/ข้อเท็จจริง จากมุมมองและจุดยืนของตนผ่านกลไก 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจการปฏิบัติการ

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

เป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การสนับสนุนทรัพยากร และการประสานความร่วมมือของทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการที่จะทำร่วมกันให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การร่วมมือของทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลแผนปฏิบัติการ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังโครงการ เพื่อร่วมกันพัฒนาปรับปรุงการทำงานในอนาคต

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชนได้ออกมาทำงานร่วมกัน แสดงออกถึงความต้องการร่วมกัน และมีความต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยที่ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม (Kamnedsin, 2017) ซึ่งการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่ม

คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในประเมินผล

การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม

การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดการมีส่วนร่วมและแนวคิดการสื่อสาร ซึ่งแนวคิดการมีส่วนร่วมดังกล่าวได้กล่าวไปข้างต้นแล้ว สำหรับการสื่อสาร คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร เกิดขึ้นโดยการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่ส่งสารผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง (Sriphan, 2011)

ส่วนการสื่อสารชุมชนเป็นการสื่อสารที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยมีแบบจำลองการสื่อสารเชิงถ่ายทอด (Transmission Model) เป็นแบบจำลองการสื่อสารทางเดียว และแบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model) เป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) ซึ่งผู้ส่งสารและผู้รับสารสลับบทบาทเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร และมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารอย่างเท่าเทียมกัน (Phuksawat, 2021)

ดังนั้น การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน มีรูปแบบการสื่อสารทั้งการสื่อสารทางเดียว เพื่อถ่ายทอดข่าวสารไปยังผู้รับสาร และการสื่อสารสองทาง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะทำหน้าที่สลับบทบาทในการสร้างเนื้อหาสาร ผ่านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อที่ใช้ในการสื่อสารมีทั้งการสื่อสารแบบเห็นหน้ากัน (Face to face communication) และการสื่อสาร

ผ่านสื่อ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อส่งเนื้อหาสารถึงผู้รับสารเป้าหมาย ตามองค์ประกอบ การสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัย อำเภอปากพลี จังหวัด นครนายก ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แบ่งตามตำบล และหมู่บ้าน ในชุมชน หลังจากนั้น เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงวัย ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม – เดือนกันยายน 2565

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงวัย ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ซึ่งเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ศักยภาพของผู้สูงวัย ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านหลักประกันและความมั่นคง ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 3 การสื่อสารของผู้สูงวัย เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 12 ข้อ

การตรวจสอบเครื่องมือ ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องด้านความถูกต้องและเหมาะสมของคำถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ และได้มีการแก้ไขคำผิด และการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบาค (Cronbach's' alpha coefficient) ผลจากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบาค .935 หลังจากนั้น จึงนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ผลการถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 68.5 ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุตอนต้น อายุระหว่าง 60 – 69 ปี จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0 การศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5 สถานภาพสมรส จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.3

จากการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ ของผู้สูงอายุในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก กับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ

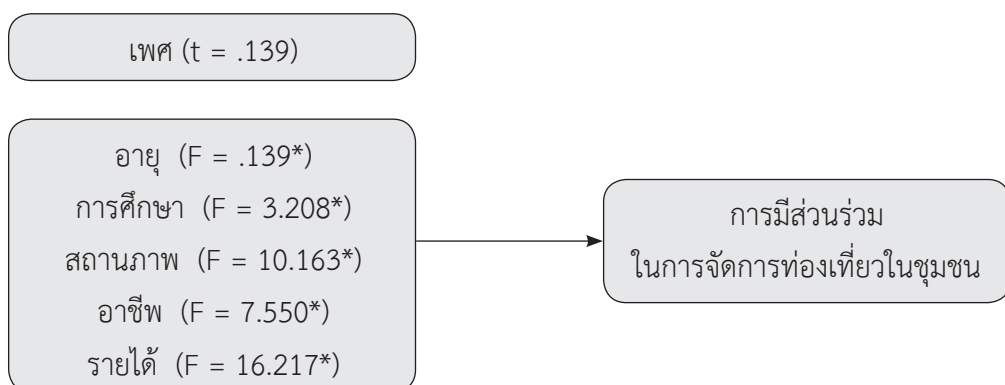
และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ยกเว้น เพศ ที่ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อทำการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธี Scheffe พบว่า

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาระดับปริญญาตรี จะมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนมากกว่าการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา

ผู้สูงอายุที่มีสมรสจะมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีหย่าร้าง

ผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า 5,000 บาท ต่อเดือนจะมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน

ส่วนอายุ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อทำการทดสอบไม่พบว่า คู่ที่แตกต่าง

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านศักยภาพ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมการท่องเที่ยวในชุมชน

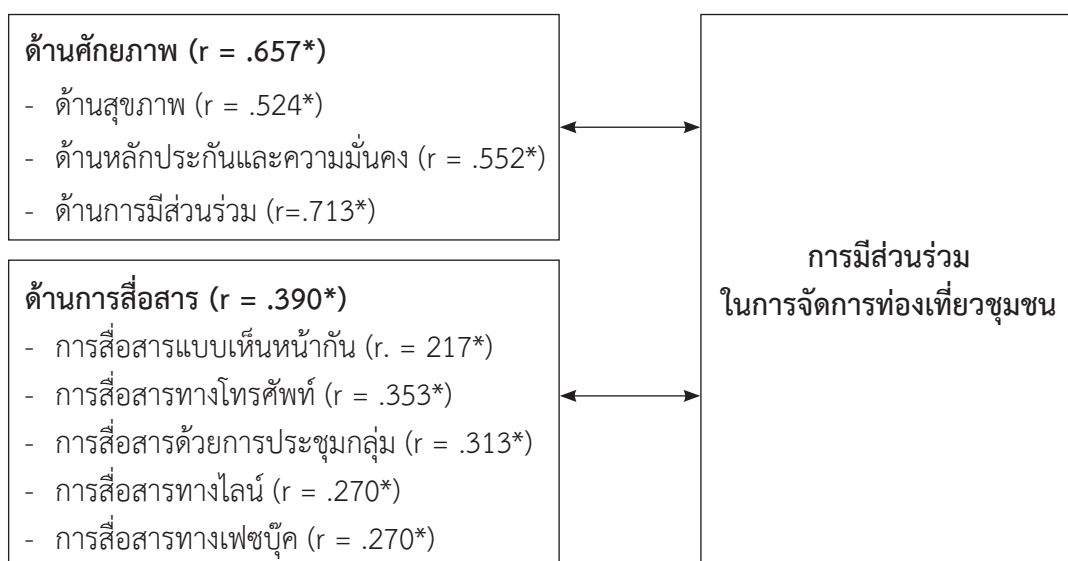
จากการสำรวจ ศักยภาพผู้สูงวัยใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านหลักประกันและความมั่นคง และด้านการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัย มีศักยภาพผู้สูงวัยใน 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดย ด้านสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย=3.86) มากที่สุด รองลงมา คือ หลักประกันและความมั่นคง (ค่าเฉลี่ย = 3.80) และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 3.73)

ด้านการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัย ในภาพรวมมีการสื่อสารกันในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.34) พบว่า มีการสื่อสารแบบเห็นหน้ากัน มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.43) ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ การสื่อสารทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย = 3.19) ในระดับปานกลาง อันดับสาม ได้แก่ การสื่อสารทางไลน์ (ค่าเฉลี่ย = 2.32)

ในระดับน้อย อันดับสี่ ได้แก่ การสื่อสารทางเฟซบุ๊ก (ค่าเฉลี่ย = 1.50) ในระดับน้อยที่สุด และ อันดับสุดท้าย คือ การสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 1.24) ในระดับน้อยที่สุด

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัย มีส่วนร่วมในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.05) จากการศึกษาในรายละเอียด พบว่า มากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.07) ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.06) อันดับสาม คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย=3.05) และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย = 3.02)

ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพผู้สูงวัย การสื่อสาร กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ได้ผลดังนี้

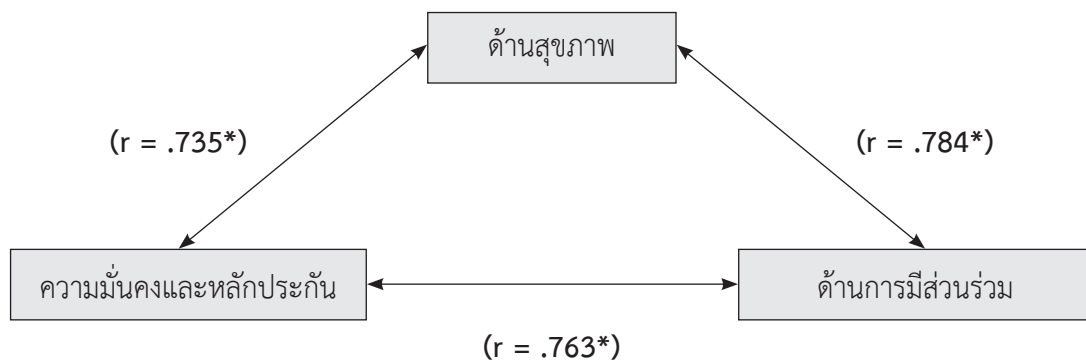
ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านศักยภาพและด้านการสื่อสารของผู้สูงวัย กับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ศักยภาพและการสื่อสารของผู้สูงวัยกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน โดยในภาพรวม พบว่า ด้านศักยภาพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน อยู่ในระดับสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ($r = .657$) ส่วนด้านการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน อยู่ในระดับน้อย แต่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ($r = .390$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสัมพันธ์ระหว่างด้านสุขภาพ ด้านความมั่นคงและหลักประกัน และด้านการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยของผู้สูงวัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

จากการวิเคราะห์ผล พบว่า ปัจจัยของผู้สูงวัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน คือ การสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่ม และ ศักยภาพของผู้สูงวัย ในด้านการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงวัย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = 7293 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์ (R Square) = .523 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) = .521 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์การถดถอย (Std. Error Square) = .65376

ภาพที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างด้านสุขภาพ ด้านความมั่นคงและหลักประกัน และด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงวัยในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลการถดถอยหาคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) โดยแสดงแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ของผู้สูงอายุ สามารถเขียนสมการพยากรณ์รูปกะแนดบิ ดังนี้

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta
การมีส่วนร่วม	.889	.047	.678
การสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่ม	.164	.047	.127
A (Constant)	-.466	.173	

R = .723 Adjusted R Square = .521 F = 217.784

R Square = .523 Std. Error of the Estimate = .65469

สามารถเขียนสมการพยากรณ์รูปกะแนดบิ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน = ค่าคงที่ + .889 (การมีส่วนร่วม) + .164 (การประชุมกลุ่ม)

อภิปรายผล

1. ปัจจัยบุคคลที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน แตกต่างกัน ยกเว้น เพศ

จากการศึกษาปัจจัยบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส และอาชีพ การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน แตกต่างกัน สอดคล้องกับโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1981 as cited in Haopramong, 2012) ปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ เช่นเดียวกับ Kaufman (PhramahaSoonthornPoonya, 2015) พบว่า เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ มีความ

สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และงานวิจัยของ สมจินตนา คุ่มภัย (Koompai, 2016) พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ อาชีพ รายได้

ขณะที่ งานวิจัยของรัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (Baenyanuwat, 2009 as cited in Yokjinda, 2014) พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ นนทน์ภัส วงษ์พานิชอักษร (Wongpanitaksorn, 2016) และ สุวิมล อิสระธนาชัยกุล ศรีรินทร์ จังจรัส สุวิมล แซ่กอง และอิทธิชัยสีด้า (Issarathanachaikul, Jungjing, Saekong, & Seedum, 2021) พบว่า เพศ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะในชุมชนทั้งผู้สูงวัยที่เป็นเพศชายหรือหญิง ต่างมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำความรุ่งเรืองให้กับชุมชน โดยไม่มีการแบ่งเพศ ทุกคนสามารถทำงานร่วมกันได้ และพร้อมเสมอในการเปิดรับให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่ได้คำนึงว่าเป็นเพศใด ดังนั้น จึงไม่มีความแตกต่างในด้านเพศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจาก บทบาทด้านเพศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว

2. ปัจจัยของผู้สูงวัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน : การมีส่วนร่วม และการประชุมกลุ่ม

การศึกษาปัจจัยของผู้สูงวัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน มีปัจจัยหลักอยู่ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านศักยภาพของผู้สูงวัย และปัจจัยด้านการสื่อสารของผู้สูงวัย ทั้ง 2 ปัจจัยหลัก มีปัจจัยย่อย ด้านศักยภาพของผู้สูงวัย ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านหลักประกันและความมั่นคง และด้านการมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยด้านการสื่อสาร ประกอบด้วย การสื่อสารแบบเห็นหน้ากัน การสื่อสารทางโทรศัพท์ การสื่อสารทางไลน์ การสื่อสารทางเฟซบุ๊ก และการสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่ม ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงวัย และการสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่มของผู้สูงวัย เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉริยา ปัญญาแก้ว Hsiu-Yum Hsu สุจิตพร เลอศิลป์ และสุภาวดี พุฒิน้อย (Punyakaew, Hsu, Lersilp, & Puttinnoi, 2021) ผู้สูงวัยที่มีการศึกษาสูง

และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักจะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและทำกิจกรรมมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย นอกจากนี้ยังพบว่า พหุพลัง ผู้สูงวัยที่มีระดับพหุพลังแตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่แตกต่างกันออกไป ขณะที่พหุพลังต่ำไม่มีการใช้เวลากับกิจกรรมทางสังคมเลย

การสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่ม จึงเป็นอีกปัจจัยของผู้สูงวัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน สอดคล้องกับ แนวคิดของ Roger (Phramaha Soonthorn Poonya, 2015) ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่ออื่น ๆ งานวิจัยของณัฐนันท์ วัริยะวิทย์ (Wiriyawit, 2017) พบว่าการสื่อสารด้วยประชุมกลุ่มเป็นการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม อีกเหตุผลหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นงานที่ทำเป็นอาสาสมัคร ดังนั้น ผู้สูงวัยที่เข้ามาทำจะมีความพร้อมทั้งด้านการมีส่วนร่วม ด้านสุขภาพ และด้านหลักประกันและความมั่นคง ซึ่งทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์กัน ประกอบกับการสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่ม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ด้วยเหตุนี้ เมื่อชุมชนเห็นประโยชน์ในการสร้างงานและรายได้ให้กับผู้สูงวัยในชุมชน กลุ่มอาสาสมัครกลุ่มนี้ ซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านการมีส่วนร่วม ความพร้อมด้านสุขภาพ และความพร้อมด้านหลักประกันและความมั่นคง ประกอบกับการสื่อสารที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทัศนคติ เป็นการสื่อสารเชื่อมแนวคิด

ของผู้สูงวัยให้สามารถจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนได้ประสบความสำเร็จด้วยดี

ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์

1. จากการวิจัยพบว่า “การสื่อสารด้วยการประชุมกลุ่ม” ส่งผลให้ผู้สูงวัยมีส่วนร่วมของการท่องเที่ยวชุมชน ดังนั้น จึงควรนำมาใช้ในการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ที่ต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ศักยภาพของผู้สูงวัย ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านหลักประกันและความมั่นคง และด้านการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงวัยจะส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงวัยที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นผู้ที่สนใจการเข้าร่วมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ส่วนด้านสุขภาพ และด้านความมั่นคงและหลักประกัน ถึงแม้จะไม่ได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยตรง แต่เป็นปัจจัยที่มี

ความสัมพันธ์กัน ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ผู้สูงวัยเป็นผู้สูงวัยที่มีพลัง ที่สามารถสร้างงานและรายได้ รวมถึงประโยชน์อื่น ๆ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเพิ่มเติม นอกเหนือจากศักยภาพ (พหุพลัง) และการสื่อสาร

2. ควรมีการศึกษาแหล่งงานและความต้องการสร้างรายได้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและบริบทท้องถิ่นของผู้สูงวัยในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย นวัตกรรม ประจำปี 2565 ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัย จนทำให้การวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จ และขอบคุณชุมชนอำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชนและผู้สูงวัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมในครั้งนี้

REFERENCES

- Anantakul, A. (2018). *Aging society...the challenge of Thailand*. Office of Thammasat and Politics, Royal Academy. Retrieved from <http://legacy.orst.go.th/wp-content/uploads/2017/12/สังคมสูงวัย3.pdf> [2022, 17 Sep.]
- Attacharoenwong, N. (2022). Interview. *Status of the elderly in Pak Phli District, Nakhon Nayok Province*. Leader of the Ban Mai Thai Puan community. Ban Mai Community.

- Choibamroong, T. [NIDA Thailand]. (2015, November 19). **Sustainable tourism management**. [Video file]. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=_L3paNCs494 [2018, 2 Oct.]
- Chuancom, P., Chantuk, T., & Siri Wong, P. (2018). Job styles for older workers. **Journal of Humanities and Social Science Valaya Alongkorn**. 13(1), 107-116. (In Thai)
- Department of Elder Person. (2023). Action plan on the elderly Issue 3 (2023-2037). Retrieved from https://www.dop.go.th/download/laws/th1653553501-843_0.pdf [2023, 13 May]
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (2015). **Community-based tourism**. Bangkok: Cocoon & Co Company Limited.
- Diawkee, T. (2019). **Job suitable for the elderlys** Retrieved from <https://www.thaihealth.or.th/งานที่เหมาะสมกับผู้สูง/> [2020, 30 Nov.]
- Haopramong, Y. (2012). **Participation of community committees in community development in Bang Phra Sub-District Municipality, Sriracha District, Chonburi Province**. (Bachelor Thesis). Burapha University, Chonburi Province.
- Issarathanachai, S., Jungjir, S., Saekong, S., & Seedum, I. (2021). **Factors influencing participation of people in community enterprise management in Mueang District, Yala Province**. Research and Development Institute: Lei Rajabhat University. National Conference the 7th Rajabhat Loei Academic: Research and Innovation challenges for the new normal local society. (1130-1136). [2021, 25 Feb.]
- Kamnedsin, K. (2017). The participation of local people in Bangnamphueng community in managing the ecotourism and cultural tourism. **Journal of Information**. 16(1), 175-184. (In Thai)
- Kitpun, P. (2018). Aging society in Thailand. **Thai Food and Drug Journal**. 25(3), September-December 4-8. (In Thai)
- Koompai, S. (2016). Factors affecting the participation of the people in modelled subdistrict administrative organizations in NaKhon Si Thammarat. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**. 9(2), 733-748. (In Thai)

- Namburi, S. (2019). Participation theory in public administration. **Journal of Research and Academics**. 2(1), 183-197. (In Thai)
- National Board of Elder. (2010). **National plan for the elderly, Vol. 2 (2002-2021)**, Revised Edition No. 1, 2009. Retrieved from https://www.dop.go.th/download/laws/law_th_20152309144546_1.pdf [2022, 20 Sep.]
- PhramahaSoonthornPoonya. (2015). **Factors affected people participation in local development of Bangkanoon Sub-District Administrative Organization Bangkrauy District Nonthaburi Province**. (Master Thesis). Siam University, Bangkok
- Phuksawat, P. (2021). **Innovation of participation communication**. Bangkok: Chulalongkorn Press.
- Pinthong, J., Chittinan, T., Sawaengsuksant, P., & Kulnartsiri, N. (2018). **Aging society and challenges in the Thai labor market**. (Bank of Thailand). Retrieved from <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/AgePeriodCohort.pdf> [2020, 20 Sep.].
- Punyakaew, A., Hsu, H., Lersilp, S., & Puttinoi, S. (2021). Active aging levels and time use patterns in social participation of active ageing. **Nursing Journal of the Ministry of Public Health**. 31(1), 177-188. (In Thai)
- Rerkluenrit, J. & Kochakri, R. (2020). Guideline for promoting active ageing to be a health tourism guide: ageing's perspective, a case study of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. **Journal of the Royal Thai Army Nurses**. 21(3), 473-480. (In Thai)
- Sriphan, A. (2012). Participatory communication strategy for creative economy development in Thailand. **Journal of Business, Economy, and Communications: BEC Journal**. 7(1), 5-19.
- Thairath. (2022). **Keep an eye on 2022 Thailand towards a “completely aged society”, turning ‘burden’ into ‘power’**. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/news/local/2277535> [2022, 15 Feb]
- Wiriyawit, N. (2017). **Participatory communication model for promoting organic agriculture of Ban Jumrung Community, Klaeng District, Rayong Province**. Bangkok Thailand: Phranakhon Rajabhat University.

- Wongpanitaksorn, N. (2016). Factors affecting the participation in environment management in community, Petchpatum Community, Pathumthani Province. **Journal of Nakhonratchasima College. 9**(2), 129-135. (In Thai)
- Wongsawat, S. (2016). A Development of aging to become active aging. **J Merit Health Thai. 24**(3), 202-207. (In Thai)
- Yokjinda, W. (2014). **Public participation in community development of Thung Krang Village, Tambon Thap sai, Amphoe Pong Num Ron, Chanthaburi Province.** (Master Thesis). Burapha University. Chonburi Province.
-